

Çeviride Eşdeğerlik Sorunu

Mehmet DEMİREZEN*

GİRİŞ

Çeviride eşdeğerlik sorunu "Çeviri sürecinde mutlak eşdeğerlik olur mu?" sorusunu akla getirir. Eşdeğerliği kurma çabası içinde olan çevirmenin karşısına bir sürü güçlükler dikilir. Çeviride bilgi yitimine neden olan bu engeller, **çevirilemezlik olgusuna** güç verir. Eşdeğerlik oluşturmanın ruhunu bozan engeller, dillerin ses-biçim-söz dizimi- anlam boyutu, kültür farklılığı, bir dilin anlatım gücünün yetersizliği ve çevirmen hatalarından kaynaklanır. Bu bildiride, çeviride eşdeğerliliği bozan engeller incelenecek, çare yolları irdelenecektir.

EŞDEĞERLİK OLGUSU

Çeviride eşdeğerlik sorunu çevirmenin başını çok ağrıtır. Bu sorun aslında bir dil-kültür farklılığı sorunudur, çünkü hiçbir dil diğer bir dille ses-yapı-söz dizimi-anlam açısından çakışmaz, bu nedenle çeviride eşdeğerlik kurmak güç bir iştir.

Humbolt'a göre düşünce dile bağımlıdır. Dil aynı zamanda bireylerin düşünce evrenini ve dünya görüşünü belirler. İnsanlar, dünyayı dillerinin çizdiği gözlük çerçevesinden görürler. Durum böyle olunca, çevirmene güçlük çıkaran olguların tabanı belli olmuş olur.

Çevirmen, kaynak ve hedef dil arasında bir köprü görevi gören bir araçtır. Kendisinden özgün dilin iletisini erek dile olasılıklar ölçüsünde zarara uğrat-

* Prof. Dr.; Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi.

madan, bozmadan aktarması beklenir. Çevirmenin görevi, özgün ve erek metinlerde bir denklik tutturmaaktır. Çevirmen aynı zamanda özgün metnin özelliklerine ihanet etmeden bu dilin yapı özelliklerine sadık kalırsa, "çeviri kokuyor" suçlamasıyla karşı karşıya kalır. Çevirmenin başarısı, kaynak metnin etkisini erek metinde kurma becerisidir. Böyle bir yaratıya **devingen eşdeğerlilik** (dynamic equivalence) adı verilir ve yaratılması hemen hemen olanaksızdır.

EŞDEĞERLİK TÜRLERİ

Yapılan çevirilerde, beş tür eşdeğerlik biçimi saptanmıştır. Bu türlerin her biri bir özgün metnin içinde geçebilir.

1. Düzanlamsal Eşdeğerlik

Özgün ve erek metinler arasında birebir olmaya yakın bir örtüşme vardır. Böyle bir eşdeğerlik, çevirmen için sorun oluşturmaz, tersine büyük bir kolaylık yaratır. Ama çevirmen her zaman bu kadar şanslı değildir. Aynı kök dilden ve kültür düzeyinden gelen diller arasında düz anlamsal eşdeğerlik kolaylıkla sağlanabilir.

2. Yananlamsal Eşdeğerlik

Bu eşdeğerlik, dil yapılarının sadece düz anlamlarıyla değil, işlevlerinin çağrıştırdığı yan anlamlarla ilgilidir. Örneğin, sözcük düzeyinde yan anlamsal eşdeğerlik, yakın eşanlamlı sözcükler arasında (lehçe, argo, jargon) en uygun sözcüklerin işe koşulmasıyla başlanır.

Yananlamsal eşdeğerlik, sözcükleri argo kullanıma bağlayarak oluşturulabilir. Örneğin, Can Yücel'in *Sırça Kümes* adlı çevirisinde "No dear" gibi yapıyı "Yoo, cicim" olarak, "blown-up phonograph of the father" gibi bir yapıyı "Peder beyin türlü varta atlatmış fonografı" gibi bir yapıyla çevrildiğini görüyoruz (Suat Karantay, 1989: 129).

Yananlamsal eşdeğerlik bazı tuzak durumlarda tehlikeli olabilir. Örneğin, bir sözcüğün eski, unutulmuş ya da fosilleşmiş bir yan anlamı çevirmene sorun çıkarabilir. Shakeaspeare'in *Hamlet* adlı oyununda, Laertes ile düello yapan Hamleth'e annesi şöyle seslenir:

"He's fat and scant of breath,
Here, Hamleth, take my nampkin, rub thy brows".

Halide Edip Adivar ve Vahit Turhan'ın yaptığı 1943 yılı çevirisinde böyle bir yanlış yer alıyor:

"Hamleth şişman, nefesi kesiliyor
Buraya gel Hamleth, şu mendili al da terini sil."

Buradaki tuzak sözcük, "fat" in Sheakespeare döneminde "terlemek" anlamını içeriyor olmasıdır. Fosilleşmiş bu anlam, yeni anlam "şişman" ile karıştırılmış. 1946 yılında aynı eser, Orhan Burian tarafından çevrildiğinde bu hata giderilmiştir:

"Terledi, hem soluğu tükendi. Bana bak, Hamlet,
Mendilimi al da alınını sil."

(Orhan Burian, Hamleth. İstanbul: MEB 1946, s. 83)

Deyim, özdeyiş çevirileri bir dile, yananlamsal eşdeğerlik yoluyla kolaylıkla girebilir. Ancak bu biçimde yabancı yapılar yerli yapılara en yakın anlamlarıyla aktarılabilir.

3. Metin Türü Eşdeğerleriyle İlgili Eşdeğerlik

Bu eşdeğerlik türü, kısa hikaye, roman, şiir gibi metin kalıplarının erek dilin benzer yerleşik kurallarına göre çevrilmesini içerir. Alıcı dilde tiyatro gibi bir alan yoksa, böyle bir eserin çevrilmesi önceleri yadırganabilir, ama daha sonra benimsenebilir, hatta bu olay alıcı dile kazanç sağlayabilir. Örneğin, Türk Edebiyatında Lale Devri'nden beri tiyatro ve roman türleri yaygın değildi. Roman diye bir yazın türümüz yoktu. Tanzimat döneminde Fransızcadan yapılan roman çevirileri, yazınımıza roman gibi bir türü getirdi.

4. Dil-Kullanımsal Eşdeğerlik (Pragmatic Equivalence)

Bu eşdeğerlik, özgün çeviri metninden erek çeviri metnine geçerken biçim birim anlamlarının kesinlikle değiştirilmesini içerir. Yoksa, çevirinin türü düz anlamsal düzeye iner, bu da çevirmeni komik durumlara düşürür.

Bir metin çevirisinde, erek dil okurunun dilsel ve kültürel davranış ve inancı tutumlarının gerektirdiği düzeyde yapılan bir çeviridir. Özgün metinde var olan ama erek dilde olmayan sözcükler ve kavramlar büyük sorun yaratırlar. Bu durumda mutlaka bir anlam kaydırması gerekecektir. Bu konuda en bilinen örnek İngilizce "fish and chips" yapısıdır. Bu yapı, "köfte ekmek" olarak çevrilmişti, çünkü Türk kültüründe "balıklı patates" yaygın bir yemek türü değildir ve böyle bir yemek yeme alışkanlık yoktur. "Köfte ekmek" gibi bir çeviri ortaya atmak İngiliz kültürüne haksızlık olur. Bu tür çeviriye **iletimsel çeviri** adı veriliyor.

İletimsel çeviri dine ve tabulara dayanan konumlarda bir çeviri kurtarıcısı olarak işlev görmektedir. Örneğin, kutsal kitap çevirilerinde, Eskimoları Hırıs-

tiyan yapmak için, "Tanrım bugünkü ekmeğimizi ver" gibi bir yakarı, "Tanrım bugünkü balığımızı ver" olarak çevrilmiş.

Yiyecek maddelerinin çevirisinde de böyle sorunlar yaşanır. Türkçedeki, imambayıldı, kabuska, karnıyarık, hoşmerim, Ali Nazik Pilavı gibi yemek adları soun yaratır, ayrıca bu sözcüklerin İngilizce de iletişimsel kavramı da yoktur. Böyle bir durumda, Peter Newmark'a göre, "Çevirmen, çevrilemez gibi görünen ya da yaratıcılık gerektiren bir metin ile karşılaşınca, evrensel, kültürel ve kişisel öğeleri karşı karşıya getirip, yorumunu yapmalıdır (Peter Newmark, 1988: 183).

5. Biçemsel Eşdeğerlik

Özgün metnin biçem özelliklerini, estetik değerlerini, kendine özgü bir anlatımla erek dile aktarmaya çalışan bir eşdeğerlik türüdür. Şiir ve yazın yapıtlarında bulunan uyak, söz sanatları, göstergelerin, çeviri metnine aktarılması hemen hemen olanaksızdır. Örneğin, özgün dilde devrik olan bir cümle, erek metne aktarılınca devriklik özelliğini yitirir. Bu olgu biçem çevirilerinde açıkça görülür. Bir yazarın eseri biçemiyle bütünlük taşır. Bu eserin sözcük ve cümlelerini çevirip, biçemini bir yana bırakmak sözkonusu olamaz. İyi bir çeviri, o yapıtın biçimini de yansıtmalıdır. Ama bu süreç içinde çevirmen yazarın biçem oyunları tuzağına düşebilir. Böylece, biçem çevirisi en zor güçlüktür çeviride. Biçem çevirisinde sessel, anlamsal ve söz sanatı açılarından kayıplar önlenemez. Yazısal çeviride, çevirmenin sadakati özgün metne mi olmalıdır, yoksa o metnin yazarına mı? Bu nedenle, yazısal çeviride, içerik ve biçem kaygısıyla çabalayan çevirmenin yorum ve anlatım açısından yetki ve özgürlükleri olmalıdır. Ama yine de, çevirmenin biçemsel eşdeğerliği yaşatacak yolları bulmaya çalışmalıdır, bu çabasından hiçbir zaman vazgeçmemelidir. Unutulmamalıdır ki bir çeviri işleminde hiçbir zaman biçemsel eşdeğerlik tam olarak her zaman sağlanamaz. Bu nedenle de devingen çeviri her zaman başarılmaz.

ÇEVİRMENİN YETENEĞİ

Kültür aktarımında çevirmenin bilgi düzeyi, dünya görüşü ve sorunları algılayışı, çeviri iletişiminin amacına ulaşıp ulaşamamasında en önemli etkenlerdir. Çeviride kayıp, çoğu zaman da alıcı dilin anlatım gücünün yetersizliğinden kaynaklanır. Konuya bu açıdan bakıldığında, çevirmenin yetkinleşmesine yardımcı olacak en belirgin alanın metindilbilim olduğu görülür. Çevirmenin dilbilimi dersleri alması kaçınılmaz bir olgudur.

ÇEVİRMEN VE DİLBİLİMİ

Çevirmenin eğitim süreci içinde, metin dilbilimi, karşılaştırmalı dilbilimi, söylem çözümlemesi, işaretbilimi, anlambilimi ve edincibilimi gibi dilbilimi dalla-

rında öğrenim görmesi, bu beş tür eşdeğerlik düzeyinin kurulmasında yararlı olabilir. Özellikle, metindilbiliminde geçen bazı kavramlar eşdeğerlik olgusunun belirlenmesine katkıda bulunur. Örneğin, söylem çözümlemesi, metin dilbilim ışığında çeviribilimden etkilenmiştir. Bu etkilenme sonucunda metindilbilimin ilkelerini benimseyen çeviri kuramları ortaya çıkmış, çeviri eleştirisi modelleri geliştirilmiştir.

Beaugrand ve Dressler'e göre, "Metindilbilimin verilerine göre bir metnin iletisi, sözcük ve cümle yapılarının ötesinde, diğer bir deyişle, metni oluşturan sözcük ve diğer yapıların anlamının dışında, üç temel öğeden oluşur. Bunlar; 1-Anlambilimsel, 2- Kullanımbilimsel (pragmatic), 3. Metinsel öğeler, olarak belirlenmiştir. İşte bu üçüncü evrede metindilbilimi devreye girer. Bir metnin kullanımbilimsel yapıları, şöyle çıkarılabilir:

1. Metnin türleri ve aralarındaki iletişim (intertextuality)
2. Metnin bağlamı (situationality)
3. Metnin iletisel amacı (intentionality)
4. Metnin kabuledilebilirliği (acceptibility)
5. Metnin iletisi (informativity)

Bunların dışında, bir metnin dilsel öğeleri de vardır:

1. Sözdizimsel bağıntılılık (cohesion)
2. Anlambilimsel etkenler (bağdaşıklık = coherence)

Bu saydığımız etkenler, çevirmene çeviri işlemi yaparken nasıl bir yol izleyeceğini göstermeye ışık tutar. Ayrıca, özgün ve erek metnin ne derecede denklik sergileyebileceği, eğer sorunlar varsa bunların dil içi ya da dil dışı öğelerden mi geldiğini saptayacak bir ölçüt oluşturmasını gösterir. Metin dilbilimi çevirmene sorunları tanımak, onların nasıl giderileceği becerisini kazandırır. Bu arada, çevirmenin edebiyat eleştirisi, toplumbilimi, insanbilimi ve benzer alanlarda eğitim görmüş olması, özgün metin ve çeviri metin denkliğini kurmada büyük yarar sağlar. Böylece çeviri sürecinde oluşan bilgi yitimi en az düzeye iner.

EŞDEĞERLİK OLUŞTURMA YÖNTEMLERİ

İyi bir çevirmen, önce eşdeğerlik sorununun yapısını belirleyerek işe başlar. Sonra, bu sorunu giderici, hafifletici yöntemleri uygular.

1. Ödünçleme Yapma

Eğer sorun yaratan biçimbirim ve onun kavramı, alıcı dilde yoksa, en kolay yol yabancı yapıyı alıcı dilin ses ve biçimbirim yapısına uyarlayarak almasıdır.

Türkçenin söz varlığı incelenirse, bu yolla dilimize giren 5100 Arapça, 1100 Farsça, 1100 Fransızca, 800 Rumca ve diğer dillerden alınan sözcükler fazlaca görülür. Bugün Türkçede yabancı sözcüklerin sayısı yerli sözcüklerin sayısını geçmiştir, bu durum çok vahimdir.

2. Anlam ya da Değiş Kaydırması (Shift of meaning)

Özgün metin ile çeviri metin arasında özdeşlik ya da denklik hiçbir zaman oluşamaz. Bu nedenle böyle bir sorun da hiçbir zaman tam olarak çözülemez. Ama bir yaklaşım çabası gösterilebilir. Özgün metnin gösterdiği anlama yaklaşma çeviri metne doğru yapılan anlam kaydırmalarıyla yapılır. Bu bir zorunluluktur. Böylece yapılar, çevirmen tarafından anlamsal-biçimsel olarak aslına sadık kalarak yorumlanır.

Mithat Paşa, Moliere'in oyunu "Le misantrophe"u "Adamcıl" diye çevirmiş, ama günümüz Türkçesinde 'Adamcıl' sözcüğü "insandan ürkmeyen, insana sokulgan" olarak görülüyor. Halbuki oyunun bu kişisi, tam tersine insandan kaçan biridir. Bu anlam kaydırması iyi yapılmamıştır.

Can Yücel'in çevirisi "Sırça Kümes"te ilginç kaydırmalar yer alıyor. Örneğin, "süperman" gibi bir sözcüğü "Yeni zaman Herkülü" diye çevrilmiş. Bu uygun bir kaydırma olarak benimsenebilir. "Temperament like a metropolitan star" gibi bir sözcük dizisi "Beyimiz pek de celalli maşallah" diye aktarılmış. Aynı biçimde, "Oh! I felt so weak I could bearly keep on my feet" cümlesi "Aaah, ah! Başımдан kaynar sular boşaldı, dizlerimin bağı çözülüverdi" diye çevrilmiş. "Those worn-out phonograph records your father left" cümlesi "Babanın bıraktığı, hay sağlıcakla bırakmaz olsaydı" diye çevrilmiş. Bunlar aşırı düzeyli anlam kaydırmalarıdır ve adeta çevirmen keyfiliğe kaçmıştır.

Değiş kaydırması, çevirmenin yanlış okumasından da kaynaklanır. Nesrin Kasap ve Yurdanur Salman, "Sontag'ın Çine Bir Yolculuk Tasarısı, İki Çeviri, İki Yaklaşım" adlı makalede bu tür kaydırmalara değiniyorlar:

	Yanlış Çeviri	Doğru Çeviri
Chinese laundaries	Çinin kirli çamaşırları	Çin çamaşırhaneleri
Death bealls all men alike	Ölüm herkesi eşit kılmakta	Ölüm herkesin başına gelir.
A solemn occasion	Törensel bir vesile	Üzücü bir olay

Görüldüğü gibi, deyiş ya da anlam kaydırması, çevirmenin cankurtaran simididir, özgün çeviriye erek çeviriye yaklaştıran, çeviride kaybı aza indiren, çeviri kokusunu gideren bir çeviri etkenliğidir.

3. Eğreltileme Yapma

Eğreltileme yapma, özgün metinde var olan bir anlamın erek metinde var olmayan bir kavram olarak ortaya çıkmasında görülür. Bu olay bir tür yananlam çevirisi olarak benimsenebilir. Örneğin, Karağağaçlar Altında adlı çevirisinde Orhan Burian İngilizcedeki "bacon" sözcüğünü Türkçeye "sucuk" olarak eğreltilenmiş (Berna Sevil, 1989: 130). Bu sözcüğe domuz pastırması da desek İngilizcedeki anlamına tam karşılık bulamayız. İşte eğreltileme budur: "Bacon" sözcüğünün eğreltilmesi "domuz pastırmasıdır", özgün metindeki sözcüğe en yakın yerli sözcüktür. Aynı şekilde, "Thanksgiving" sözcüğü "Hamdüsena" diye eğreltilenmiş. "Şükran günü daha iyi olabilirdi. Aynı eserde, "We'll... make 'em pay a hair fur hair" gibi bir cümle "Karşılığını alırlar" olarak eğreltilenmiş. "Göze göz dişe diş savaşırsız" gibi bir çeviri daha iyi olabilirdi.

Özel adların eğreltilmesi de sorun olabilir. Aynı eserde, "An yew-be yew Samson" gibi bir yapı "Sen Pehlivansın, değil mi" olarak çevrilmiş. Samson adı güçlüğü simgeler. İngilizcede, ancak pehlivan sözcüğünün salt Türk ekinine ait olduğu düşünülürse, burada yapılan seçim yanlıştır (Berna Sevil, 1983: 131). "I'm feeling damned" gibi bir cümle "Ben nafile oldum" diye çevrilmiş. "Kendimi berbat hissediyorum, tükendim" gibi bir çeviri daha iyi olabilirdi. Görüldüğü gibi, eğreltilme yapmada çevirmen ölçüyü kaçırıp keyfi davranabilir, o zaman da özgün metnin taşıdığı kültür yitirilebilir. Böyle bir durum, bir anlam zorlamasıdır.

4. Varyant Oluşturma

Varyant oluşturma, deyiş kaydırma ve eğreltilmeden bir adım daha ilerde yapılan, biraz daha serbest davranılan çeviri türüdür. Varyant aslında bir metnin aslından az-çok ayrılan, değişik bir biçimdir. Özgün metinden fazlaca bağımsız olarak aktarılan bir çeviri türüdür. Çeviri metin asıl metinden değişik olur, bu nedenle varyant çeviri ile çeviri eşanlamlı değil, zıt anlamlıdır.

Dilek Doltaş, "Yazın Çevirisine Farklı Bir Bakış: Esnek Anlatımın Sınırları" adlı makalesinde diyor ki "Can Yücel'in şiirine bakacak olursak, Yücel'in Prufrock şiirini, Popoviç'in anlatım kaydırma terimiyle açıklayamayacak bir biçimde değiştirdiğini görürüz" (Dilek Doltaş, 1988: 139). Sonuç olarak, Can Yücel *The love song of Alfred Prufrock* şiirini bir varyant biçimine sokmuştur. Prufrock tipinin endişelerini, huzursuzluklarını ve kişilik sorununu imgeler yoluyla doğrudan aktarmıştır. Doltaş'a göre, "imgeler değiştirilse bile, kaynak şiirdeki anlam, duygu ve yazınsal özellikler kabul edilebilir bir farklılıkla, amaç dil okuruna aktarılmalıdır. Amaç dil okuru, çevirmenden bunu bekler. Böyle durumlarda, çevirmen ya o metni çevirmekten vazgeçmeli, ya varyant ürettiğinin bilincinde olarak amaç dile yaptığı aktarmayı okuruna öyle sunmalı, ya da kaynak metnin yazarının görüşünü ve biçimini en azından birincil durumda olan özelliklerini çeviri metnine aktarmalıdır" (Dilek Doltaş, 1988: 142). Bu da demektir ki

bir şiir çevirisinde imge değişikliği yapmak, anlam ve duygu değişikliği yapmak, özgün metnin birinci derecede önemli olan öğelerinden yapılan sapmalar, çeviride varyant oluşumunu sağlar. Özgün metinde bu kadar büyük anlam çarpıtmaları yapmak çeviri olayı değildir.

İngiliz Doğubilimcisi Reynold Nicholson'ın Mevlana'dan yaptığı çeviride öyle bozuk dizeler, deyim zorlamaları ve yanlış anlam çevirileri vardır ki sonuç yine varyant olmuştur. Aynı biçimde, Mevlana çevirileriyle ünlü İngiliz yazar A.J. Arberry, Talat Sait Halman'a göre, "Uyak düşürmek uğruna, kimi zaman Tarzanca kullanılmıştır... E.J.W. Gibb, Osmanlı Şiiri Tarihi (A History of Ottoman Poetry 1901) gibi dev bir yapıtı çoğu zaman maskara yapmıştır... Tüm eser Gibb'in çirkin manzumeci çevirmenliğine kurban gitmiştir" (Talat Sait Halman, 1979: 173).

Can Yücel'in çevirisi **Sırça Kümes** ilginç varyant yapılarla doludur. Örneğin, "Memory takes a lot of poetic licence" gibi bir cümle "Hafıza denen şey, biliyorsunuz, şairce bir kayıtsızlığa kapılmaktır" diye aslından bambaşka olarak aktarılmış. Aynı biçimde, "As if to say, I'll be smiling forever" gibi bir cümle, "Es yağidin bağrına es der gibi bir gülümseyişi vardı" olarak çevrilmiş. Bu cümlelerde özgün metnin biçemi aşırı derecede kaydırıldığı için, sonuçta varyant bir yapı oluşuyor. Bu varyant yapılar yüzünden **Sırça Kümes**'i "Çevrilmemiş bir yapıt olarak" kabul edenler var (Suat Karantay, 1989: 128).

5. Uyarlama Çeviri

Uyarlama çeviri, çeviri kavramının sınırlarını aşan bir çeviri türüdür. Yazar, özgün yapıttan ilham alarak birçok çeşitleme yapabilir. Jean Anouilh'in Antigone'ı Sophocles'in Antigone'si değil onun bir uyarlamasıdır. Böyle bir çeviride, biçim çeviri metninde bütünüyle değişir, sadece temel kişiler ve konuların dış çizgileri belli belirsiz aslına sadık kalır. Günümüz Türk sineması senaryo yazarlığında uyarlama çeviri önemli bir yer tutar.

SONUÇ

Çeviride eşdeğerliliği bozan etkenler, kültür ve dil boyutlarının çakışmazlığı, diller arası ses-biçim-sözdizimi-anlam farklılıkları, dillerin anlatım güçlerinin farklılığı ve yetersizliği ve çevirmen hatalarından kaynaklanır. Bu sorunlar çevrilemezlik olgusunu da olumsuz olarak körükler. Bütün bu güçlüklerle rağmen, çevirmen çeviri işlemi boyunca ortaya çıkan kayıpları en aza indirmenin yollarını aramalıdır.

Çevirmen, eşdeğerlik ilkesine körükörüne bağlı kalmamalıdır, ama özgün metni yıpratma hakkına da sahip değildir. Doğal olarak çevirmenin hak ve yetki

sınırları vardır. Çevirmenin özgün metinde okur, erek metinde yazar olarak iki ayrı rolü vardır. Her ne kadar çevirmen özgün metne sadık kalsa da, kullanımbilimsel (pragmalinguistics) ve toplumdilbilimsel öğelerde anlam kaymaları kaçınılmaz olur. Bu zorlukları yenmek için, Tahsin Yücel'e göre, "Çevirmen ağır bir çeviri kokusuna katlanmak pahasına bile, kendi dilinin olanaklarını zorlaması gerekir, çevirdiği yapıta ters düşmemek, dolayısıyla çeviri ediminin temel amacından sapmamak gerekiyorsa, kimi alışılmış kullanımlardan uzaklaşması gerekir" (Tahsin Yücel, 1980). Yapılar arası eşdeğerliliği başaramayan çeviri, çeviri değildir.

Çeviride eşdeğerliliği sağlayan öğeler **ödünçleme yapma, deyiş kaydırma, eğretilme yapma, varyant oluşturma, uyarılama yapma** süreçleridir. Bu işlemler çevirmenin hakkıdır. Metne bağlılık ve çevirmen özgürlüğünün izdüşümünü almak gerekir. Çevirmen iki dil arasındaki eşdeğerlik tablosunu iyi saptayıp, özgün metinde yazarın söylediklerinin dışına çıkmamalıdır. Özgün metinde olup da alıcı dilin sözcükte bulunmayan yapılar için çevirmen, yabancı yapıyı alıcı dile kazandırmak için, eğretilme, deyiş kaydırması, sözcük ve tamlama çevirisi yapacaktır, bunlar onun doğal hakkıdır. Böyle bir durum sadece ve sadece alıcı dilde eşdeğeri bulunmayan yapıların kazanılmasını sağlamak için verilen bir hak- tır. Metinde söyleneni çevirmeyip eklemeler yapmak, ya da metnin zor yönlerini geçiştirip, söylenmeyeni çevirmeye hakkı yoktur: Böyle yapan çevirmene İtalyanca "**Tradittore traditore**" deyişini anımsatmak gerekir.

Çevirmenin üç tür sorumluluğu vardır. Önce kendisine olan sorumluluğu gelir. Bu nedenle, çeviri bilgi ve becerilerini hep taze, kıvrak ve olgun tutmalıdır. İkinci olarak, çevirmenin özgün metnin yazarına sorumluluğu ve borcu vardır. Özgün metnin demek istediği iletiyi hasara uğratmadan, yıpratmadan denk bir doğrulukta çeviriye başarmalıdır. Üçüncü olarak yazarın iletisini okuyucuya doğru olarak aktarma sorumluluğu vardır. **Devingen çeviriye** yakın çeviri yaratma onun en önemli sorumluluğudur.

KAYNAKLAR

1. BEAUGRENDE, R. ve DRESSLER, W.: **Introduction to Textlinguistics**. London: Longman, 1982.
2. BURIAN, Orhan: **Hamleth** (Çev.), Milli Eğitim Bakanlığı, 1946.
3. DEMİREZEN, Mehmet: "Çeviride Kayıplar Sorunu", **Çağdaş Çeviri Kuramları ve Uygulamaları Semineri**, H.Ü. Mütercim-Tercümanlık Bölümü, Ankara: H.Ü. Fen Fakültesi Basımevi, 1991.
4. DOLTA, Dilek: "Yazın Çevirisine Farklı Bir Bakı: Esnek Anlatımın Sınırları", **Metis Çeviri** 2, 1988, ss. 134-143.
5. GÖKTÜRK, Akşit: **Çeviri: Dillerin Dili**, İstanbul: Cem Matbaası, 1986.

6. **KARANTAY, Suat: "Tennessee Williams ve Sırça Kümes", Metis Çeviri 1989, (Güz), ss. 124-125.**
7. **HALMAN, Sait Talat: "Yaratıcı Çeviri", Türk Dili, Mart 1979, Sayı 330, ss. 172-178.**
8. **NEWMARK, Peter: Approaches to Translation, Cambridge: C.U. Press, 1988.**
9. **SEVİL, Berna: "Karaağaçlar Altında", Metis Çeviri, Güz 1989, ss. 129-131.**
10. **YÜCEL, Tahsin: "Çeviri ve Biçem", Bağlam 1980.**